

Analyse av norske direkteinvesteringer i utviklingsland

Analyse av norske direkteinvesteringer i utviklingsland

Januar 2021

Forsidebilde

Trønder Energi og Norfund bygger elvekraft-
verket Bugoye (13 MW) i Vest-Uganda

Foto: Ken Opprann

Norad
Direktoratet for utviklingssamarbeid

Postadresse: Postboks 1303 Vika 0112 Oslo
Besøksadresse: Bygdøy allé 2, Oslo

Tlf.: +47 23 98 00 00
www.norad.no / postmottak@norad.no

ISBN: 978-82-8369-012-5
ISSN: 1502-2528

Oppsummering

Rapporten er utarbeidet av Norad som forberedelse til Norad-konferansen 2021.¹ Rapporten analyserer omfang og innretning på norske direkteinvesteringer i utviklingsland, basert på statistikk fra Statistisk Sentralbyrå og OECD. Begrensninger i dataene og bruk av tredjeland til investeringer skaper støy i dataene, men vi kan likevel trekke noen nyttige innsikter fra analysen.

Rapporten viser at en svært liten andel av norske direkteinvesteringer befinner seg i lavinntektsland og lavere mellominntektsland, til sammen mindre enn fire prosent av totale investeringer. Norge har imidlertid høyere direkteinvesteringer i utviklingsland enn Sverige og Danmark, og det kan antakelig forklares med store norske investeringer i oljenæringen i noen få utviklingsland. Det er lite samsvar mellom hvilke utviklingsland som har store norske direkteinvesteringer og landene som er prioritert i norsk utviklingspolitikk, og så godt som ingen norske investeringer i de svært sårbare statene Norge har valgt som partnerland. Dataene indikerer at investeringene i lavere mellominntektsland er fallende, men det knytter seg for mye usikkerhet til dataene til at vi kan konkludere tydelig på trenden.

Introduksjon

Verdens ledere har satt ambisiøse mål for bærekraftig utvikling som krever store investeringer. Verdens ledere ble i 2015 enige om tre viktige avtaler: 1. Bærekraftmålene (UN, 2021), som er vår felles arbeidsplan for økonomisk og sosial utvikling innenfor planetens tålegrense; 2. Paris-avtalen (UNFCCC, 2021), som forplikter land til å samarbeide for å redusere klimaendringene; og 3. Addis-agendaen (UNDESA, 2021), som beskriver hvordan vi skal finansiere bærekraftmålene og klimatiltak. Det internasjonale pengefondet (IMF) har estimert at det vil kreves 2500 milliarder dollar ekstra investeringer i infrastruktur, helse, utdanning etc. innen 2030 for at utviklingsland og fremvoksende økonomier skal kunne nå bærekraftmålene (IMF, 2019). Koronapandemien har satt bærekraftig utvikling kraftig tilbake, og et foreløpig anslag fra OECD er at det vil kreves ytterligere 1000 milliarder dollar i investeringer for å ta igjen det tapte (OECD, Global Outlook on Financing for Development, 2021) s.44.

Direkteinvesteringer er en viktig finansieringskilde for bærekraftig utvikling. De største kildene til finansiering av utvikling genererer land selv gjennom skatteinntekter og privat sparing, men pengestrømmer fra utlandet kan også spille en avgjørende rolle. Gjennom bistand, direkteinvesteringer og overføringer fra utenlandsboende (remittances) kan land som Norge bidra til bærekraftig utvikling i lavinntektsland og lavere mellominntektsland (Moss & Fjeldstad, 2019). Norad forvalter om lag halvparten av Norges totale bistand, og har nå satt i gang et arbeid for å analysere de andre pengestrømmene fra Norge som kan bidra til å finansiere utvikling. Dette analysenotatet gir en første oversikt over en av disse pengestrømmene, norske direkteinvesteringer i utlandet, som et grunnlag for bedre samhandling mellom norske offentlige og private aktører for bærekraftig utvikling.

¹ Rapporten er skrevet av Erik Feiring og Desma Natome, med innspill og bidrag fra fagekspertene i SSB, NHO, Finans Norge, NABA og Telenor, samt eksperter og ledere i Norad: Bjørn Holter Eriksen, Martha Haukaas, Nikolai Hegertun, Linn Kristin Sande, Daniel Schmidt, Bård Vegar Solhjell og Paul Wade.

FORMÅL

Formålet med analysen er å gi en oversikt over omfang og innretning på norske direkteinvesteringer i utlandet, med et særlig blikk på utviklingsland.

HVA ER DIREKTEINVESTERINGER?

Statistisk sentralbyrå (SSB) definerer direkteinvesteringer som *«en investering over landegrensene der investoren har til hensikt å etablere en varig økonomisk forbindelse og utøve effektiv innflytelse på virksomheten i et investeringsobjekt»*. Vi snakker altså om investeringer som norske privatpersoner eller bedrifter gjør i andre land, enten i bedrifter, eiendom eller andre investeringsobjekter. Fordi dataene bygger på regnskapsinformasjon regnes bare eierandeler på 20% eller mer som direkteinvesteringer, mindre eierandeler regnes som porteføljeinvestering og er ikke med i datagrunnlaget for denne analysen. Se vedlegg med definisjoner for SSBs komplette definisjon.

METODE

Analysen er avgrenset til et enkelt mål for beholdningen av norske direkteinvesteringer i utlandet i perioden 2013 til 2018. For å få sammenliknbare og komplette tall er analysen avgrenset til tidsperioden 2013 til 2018. Forfatterne har ønsket data som er brutt ned på land og bransje, og har derfor brukt SSBs statistikk for direkteinvesteringer som angir verdien av beholdningen i utlandet, ikke transaksjonene i ulike perioder. Det gjør det imidlertid vanskelig å sammenlikne dataene med andre pengestrømmer som finansierer utvikling som er transaksjonsbaserte, slik som for eksempel bistand. Analysen ønsker å gi et oversiktsbilde, og har derfor tatt utgangspunkt i total beholdning per år. Stort sett har analysen brukt et årlig gjennomsnitt av verdien og ikke sett på trenden, dette er for å luke ut svingninger som kan være tilfeldige eller på grunn av enkeltbeslutninger, og fordi tidsperioden er såpass kort at det er vanskelig å se en tydelig trend.

Norad har basert seg på forarbeid av KPMG og fått innspill fra fagpersoner utenfor Norad, men står selv ansvarlig for analysen og konklusjonene. KPMG har på oppdrag fra Norad hentet ut, sammenstilt og systematisert kildedata fra Statistisk Sentralbyrå, OECD og det internasjonale pengefondet (IMF).² Alle beregninger gjort av forfatterne er samlet i en datafil der det er markert hvilke data som er brukt hvor i analysen.³ Norad ønsker å takke SSB, NHO, Finans Norge, NABA og Telenor, som har stilt fagekspert tilgjengelig for diskusjoner underveis i prosessen. Alle analyser og konklusjoner står for Norads egen regning.

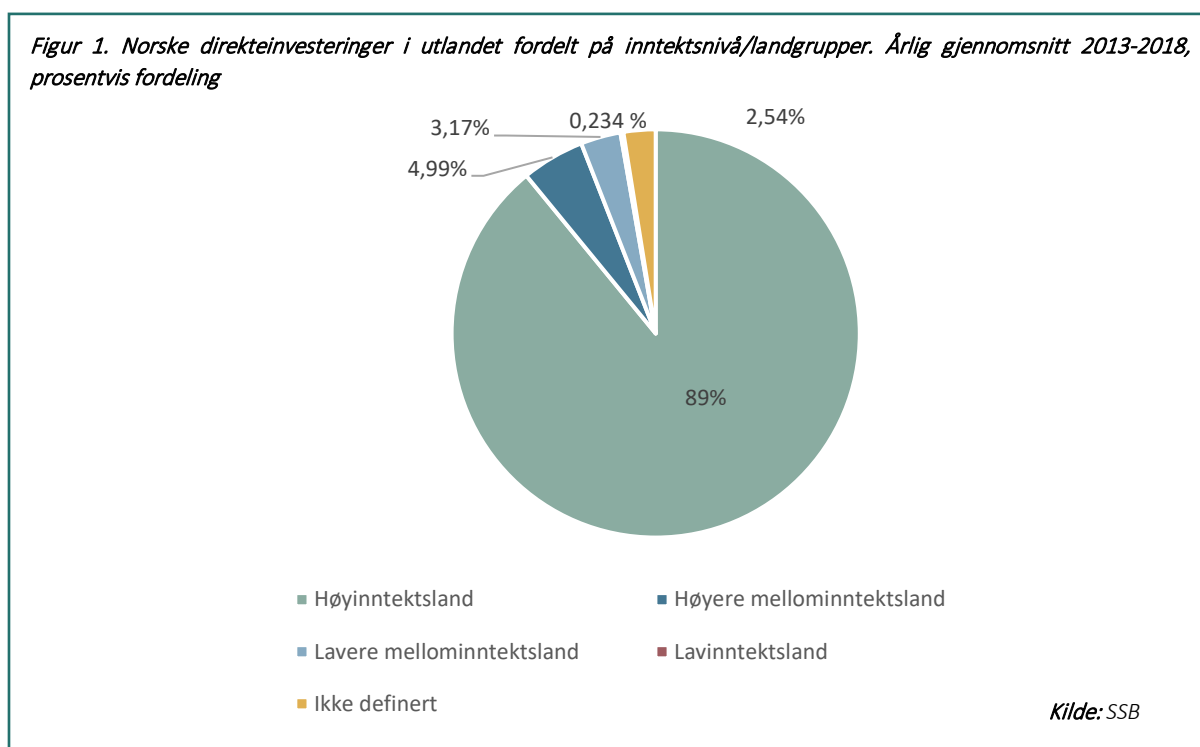
Feilkilder og usikkerhet gjør at konklusjonene må behandles med varsomhet. I tillegg til de vanlige usikkerhetene knyttet til datakvalitet, kompletthet mv. som er beskrevet i vedlegget om metode, er bruk av *gjennomstrømmingsland* en betydelig feilkilde. Kort fortalt innebærer det at dataene kun viser investeringer fra Norge til et annet land. Dersom dette landet ikke er det ultimate mottakerlandet for investeringen vil dataene gi et feil bilde. Se vedlegg med definisjoner for en grundigere beskrivelse av hva gjennomstrømmingsland er og vedlegg om metode for en grundigere diskusjon om hvordan det kan påvirke analysen.

² [Se her for komplett metodenotat fra KPMG](#)

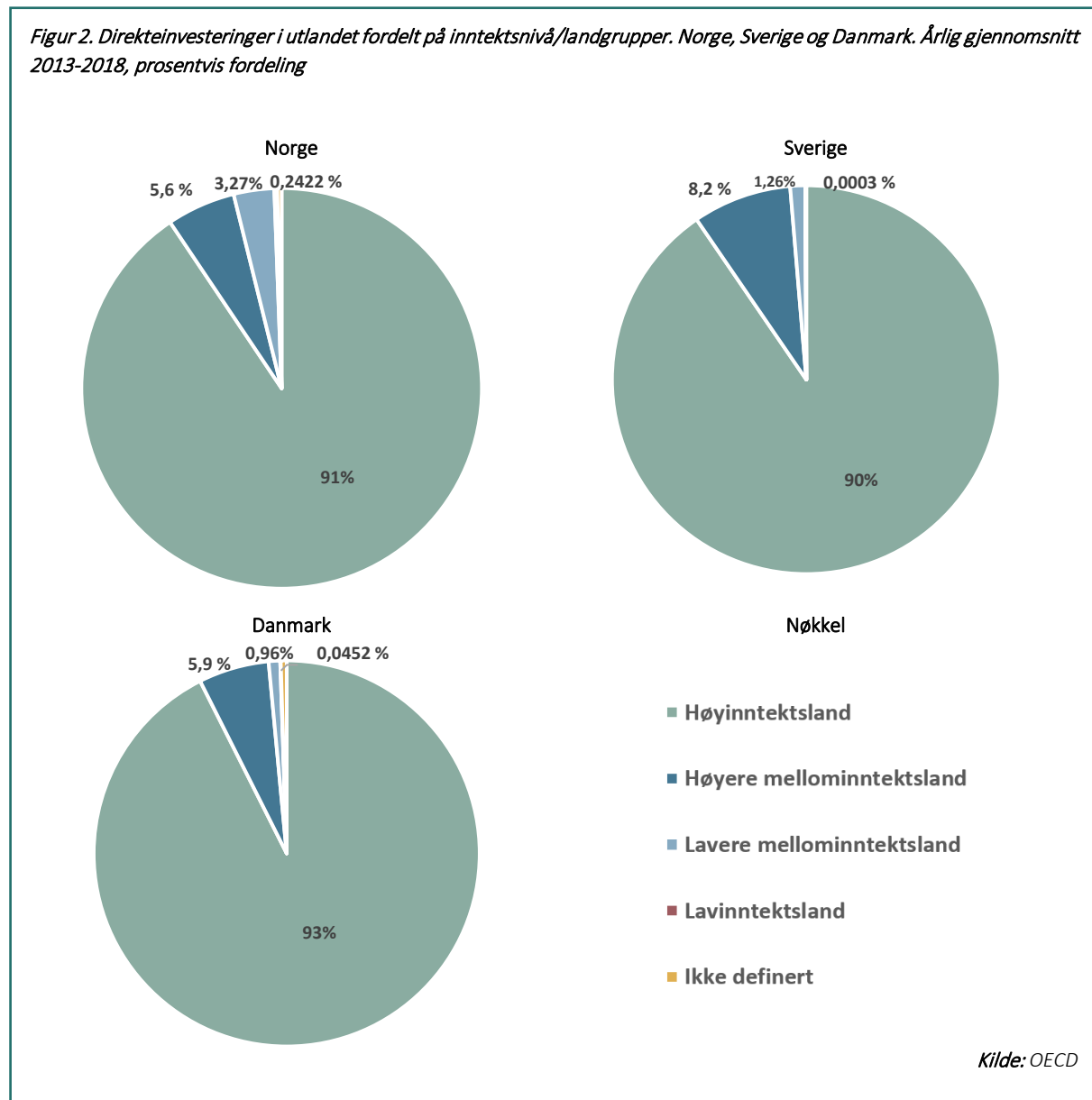
³ [Se her for datafilen for analysen](#)

Hvor mye investerer Norge i utviklingsland?

1. En liten andel av norske investeringer går til lavinntektsland og lavere mellominntektsland. I perioden 2013 til 2018 var verdien på norske investeringer i utlandet i gjennomsnitt om lag 1500 milliarder kroner. Kun 3,5 av disse milliardene, eller 0,23 prosent av de totale investeringene, var plassert i lavinntektsland. 47,9 milliarder – eller 3,17% av de totale investeringene – var plassert i lavere mellominntektsland, se figur 1. Den reelle beholdningen av investeringer i utviklingsland kan være noe høyere enn dataene viser dersom investeringene fra Norge til et utviklingsland er gjort gjennom et tredjeland – et såkalt «gjennomstrømmingsland» som er beskrevet i introduksjonen over. Men det er liten tvil om at de norske investeringene i utviklingsland er svært lave i dag.

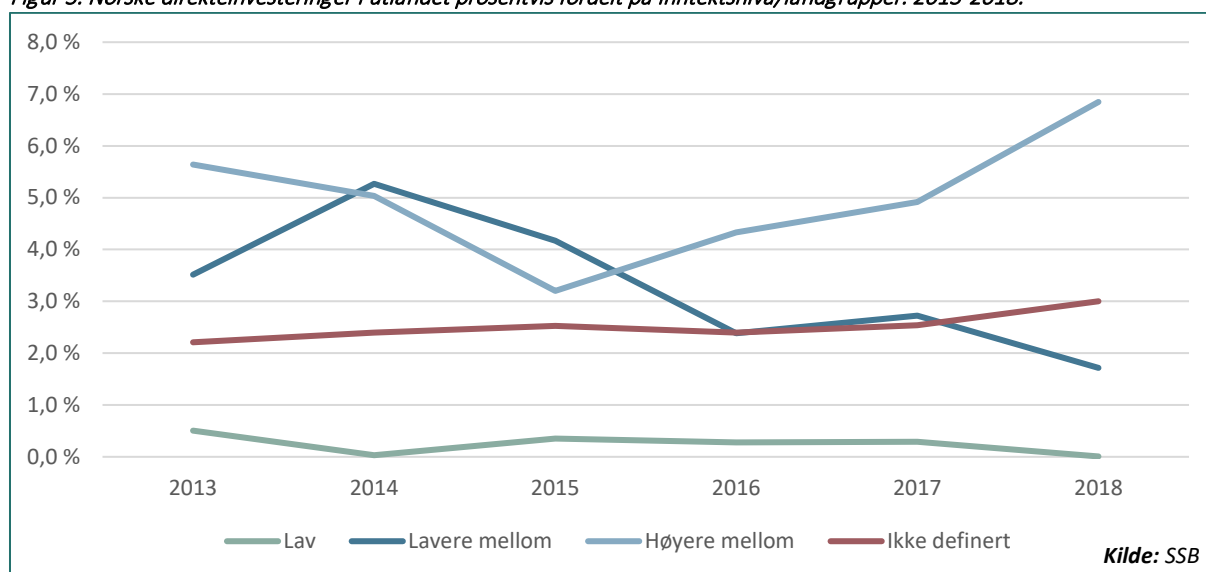
2. Norge har høyere direkteinvesteringer i lavinntektsland og lavere mellominntektsland enn Sverige og Danmark. Både i absolutte tall og som en andel av landets totale direkteinvesteringer i utlandet har Norge større investeringer i utviklingsland enn Sverige og Danmark, se figur 2. I perioden 2013 til 2018 hadde Sverige 1,3 prosent og Danmark 1 prosent av sine investeringer i lavere mellominntektsland, mot Norges 3,27 prosent. I lavinntektsland er forskjellen enda større, Sverige hadde 0,0003 prosent og Danmark 0,05 prosent av sine investeringer i lavinntektsland, mot Norges 0,24 prosent⁴. Det er viktig å understreke at dersom de skandinaviske landene bruker gjennomstrømningsland forskjellig vil det påvirke dataene.

⁴ En observant leser vil se at vi skrev 0,23 og 3,17 prosent for Norges direkteinvesteringer i hhv. lav- og lavere mellominntektsland i avsnittet over, der vi brukte SSB-data. Forskjellen skyldes at vi bruker OECD-data når vi sammenlikner Norge med Sverige og Danmark, og OECD og SSB kategoriserer land litt forskjellig.

3. Det er indikasjoner på at investeringene i lavere mellominntektsland har en synkende trend. Historisk utvikling i perioden 2013 til 2018 må tolkes med forsiktighet, fordi det er snakk om en veldig kort tidsserie og fordi dataene kan påvirkes av enkelttransaksjoner eller enkelthendelser. Men dataene fra 2013 til 2018 viser at andelen av investeringene til lavere mellominntektsland går ned mens andelen til høyere mellominntektsland går opp, se figur 3. I figuren er andelen til høyinntektsland fjernet for å lettere vise endringene i de andre landgruppene, denne andelen har ligget rundt 90 prosent i perioden. Det kreves mer detaljerte data og en dypere analyse av dataene for å slå fast årsakene til at direkteinvesteringene i lavere mellominntektsland har falt i perioden, men det kan tenkes at det er knyttet til oljeprisfallet i 2014.

Figur 3. Norske direkteinvesteringer i utlandet prosentvis fordelt på inntektsnivå/landgrupper. 2013-2018.

4. 82 prosent av investeringene i utviklingsland er konsentrert i kun tre land – Angola, Algerie og Tanzania. Det er kun registrert norske direkteinvesteringer i 30 utviklingsland. Angola står alene for over halvparten av de norske direkteinvesteringene i utviklingsland se tabell 1. Algerie og Tanzania på de neste to plassene utgjør ytterligere 30 prosent, og de resterende om lag 20 prosentene fordeler seg på øvrige utviklingsland.

Tabell 1. Direkteinvesteringer i utviklingsland⁵. Årlig gjennomsnitt for perioden 2013-2018, milliarder kroner

Land	Verdi på investeringer (mrd. NOK)	Bilateral relasjon med Norge
1. Angola	27,8	Ikke partnerland
2. Algerie	8,6	Ikke partnerland
3. Tanzania	7,2	Partnerland – langsiktig utviklingssamarbeid
4. Liberia	3,2	Ikke partnerland
5. India	2,3	Ikke partnerland
6. Colombia	1,0	Partnerland – langsiktig utviklingssamarbeid
7. Nepal	0,9	Partnerland – langsiktig utviklingssamarbeid
8. Indonesia	0,9	Partnerland – langsiktig utviklingssamarbeid
9. Vietnam	0,8	Ikke partnerland
10. Ghana	0,7	Partnerland – langsiktig utviklingssamarbeid

Kilde: SSB

⁵ Inkluderer alle lavinntektsland, alle lavere mellominntektsland og de to norske partnerlandene i utviklingspolitikken som er høyere mellominntektsland, Colombia og Indonesia.

5. Oljenæringen er en viktig driver for de norske direkteinvesteringene i utviklingsland. Vi kan ikke ut fra SSBs statistikk lese hvilke bransjer eller eierposter som utgjør verdiene bak tallene, men det er rimelig å tro at Equinor og norsk oljeleverandørindustri er hoveddriveren bak Angolas førsteplass blant lav- og lavere mellominntektsland (Equinor, 2020) . Menon slo i 2014 fast at «Norske interesser i Angola er nærmest utelukkende knyttet til olje og gass» (Fjose, Mellbye, & Grünfeld, 2014). Equinor har også betydelig virksomhet i Algerie, mens Tanzania er mer sammensatt. Yara åpnet en gjødselterminal i Tanzania i 2015 som antakelig bidrar til at Tanzania kommer såpass høyt opp på listen, vi ser i hvert fall en økning i verdien på investeringene i Tanzania fra 2014 til 2015 som deretter har holdt seg noenlunde konstant (Yara, 2015) . Det kan være svakheter i dataene på grunn av manglende innrapportering til SSB eller bruk av gjennomstrømmingsland, og en ev. senere analyse bør suppleres med en gjennomgang av utenlandsporteføljene til de største norske selskapene for å validere SSBs data ytterligere.

6. Det er lite samsvar mellom norske direkteinvesteringer og partnerlandene i utviklingspolitikken. Kun 21% av investeringene i utviklingsland er i landene som Norge har valgt som partnerland i utviklingspolitikken. Så godt som ingen norske direkteinvesteringer går til de sårbare statene Norge har valgt ut som partnerland med behov for stabilisering og konfliktforebygging – Afghanistan, Mali, Niger, Palestina, Somalia og Sør-Sudan.⁶ I perioden 2013 til 2018 er det ikke registrert noen direkteinvesteringer til noen av disse landene, men det kan ikke utelukkes at det likevel er norske investeringer i disse landene. Investorer kan bruke gjennomstrømmingsland når de investerer, og det er nok særlig aktuelt for svært sårbare stater med svakt styresett, sikkerhetsutfordringer og lite utbygde formelle markeder.

7. De største norske selskapene har store investeringer i fremvoksende markeder i Asia og Latin-Amerika. Av alle lav- og mellominntektsland har Norge størst investeringer i Brasil, verdien på beholdningen her var i gjennomsnitt på 38 milliarder kroner i perioden 2013 til 2018, og dette skyldes i stor grad Hydros virksomhet. Også andre store norske selskaper har betydelig vireksomhet i høyere mellominntektsland. Eksempelvis har Telenor datterselskaper i Malaysia og Thailand og Statkraft har kraftverk i Tyrkia og Peru. Alle disse investeringene har viktige utviklingseffekter, men i analysen har vi valgt å fokusere på lav- og lavere mellominntektsland.

⁶ I perioden 2013 til 2018 har Mali negativ verdi, det betyr at det har vært norske direkteinvesteringer i landet, men at de har blitt solgt eller mistet verdien.

Hvor går de totale direkteinvesteringene?

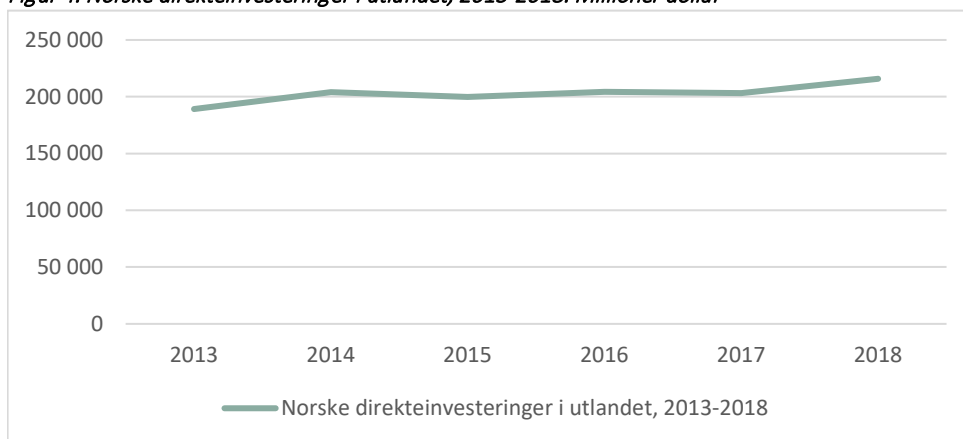
8. Norske statsborgere eller bedrifter registrert i Norge eide i gjennomsnitt direkteinvesteringer i utlandet verdt om lag 1500 milliarder kroner i perioden 2013-2018. I absolutte tall steg verdien på norske direkteinvesteringer i utlandet fra om lag 1100 milliarder kroner i 2013 til om lag 1800 milliarder kroner i 2018, en vekst på nesten 60 prosent i perioden, se tabell 2. Men hvis vi tar hensyn til at kronen svekket seg betydelig i verdi i perioden er den årlige vekstraten ganske moderat på om lag 2 prosent, se figur 4. Gjennom perioden 2013 til 2018 utgjorde norske direkteinvesteringer i utlandet om lag 0,7 prosent av verdens totale utenlandsinvesteringer (OECD, OECD International Direct Investment Statistics 2019, 2020, s. 17).

Tabell 2. Norske direkteinvesteringer i utlandet, 2013-2018. Milliarder kroner

Land \ År	Beløp i milliarder kroner					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Norge	1112	1286	1613	1715	1679	1755

Kilde: SSB

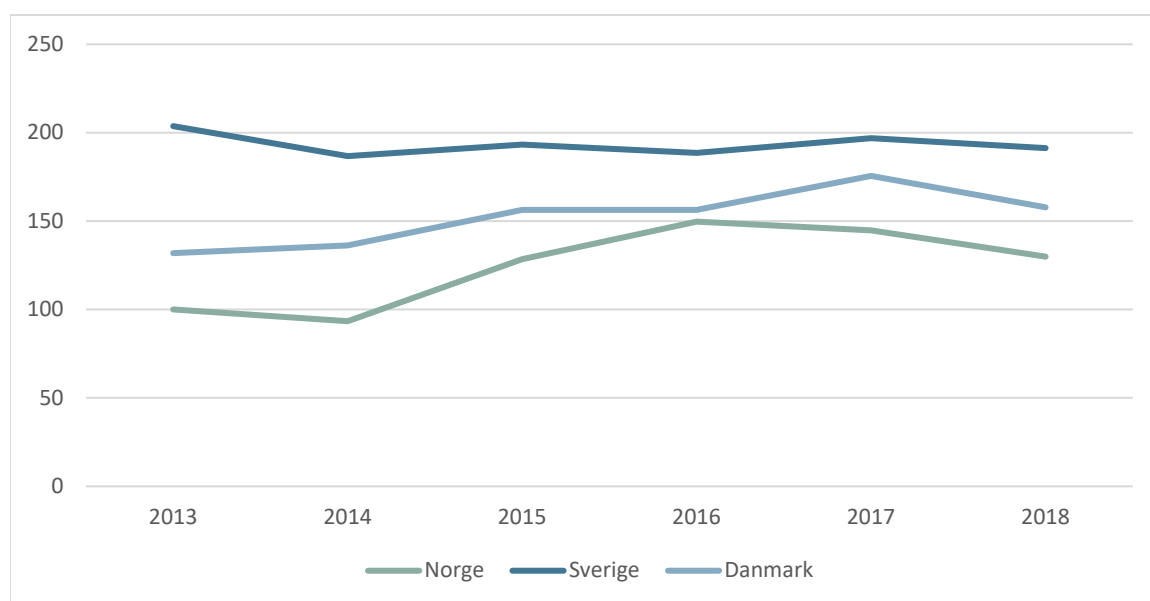
Figur 4. Norske direkteinvesteringer i utlandet, 2013-2018. Millioner dollar

Kilde: OECD

9. Norges volum på direkteinvesteringer er lavere enn Sverige og Danmark når man tar hensyn til størrelsen på økonomien. Sammenlignet med Norges totale verdiskaping målt som brutto nasjonalprodukt (BNP), tilsvarte Norges direkteinvesteringer om lag 35 prosent av BNP i 2013 og steg til om lag 45 prosent av BNP i 2018, se figur 5. Sverige har betydelig høyere direkteinvesteringer enn Norge, om lag dobbelt så høyt i absolutte tall, mens Danmark har om lag samme nivå på direkteinvesteringer som Norge. Som en andel av BNP ligger både Danmark og Sverige høyere enn Norge, se figur 5 der tallene har blitt normalisert til nivået på Norges direkteinvesteringer i 2013.

Figur 5. Direkteinvesteringer i utlandet som en andel av BNP. Norge, Sverige og Danmark 2013-2018. Norge (2013)=100

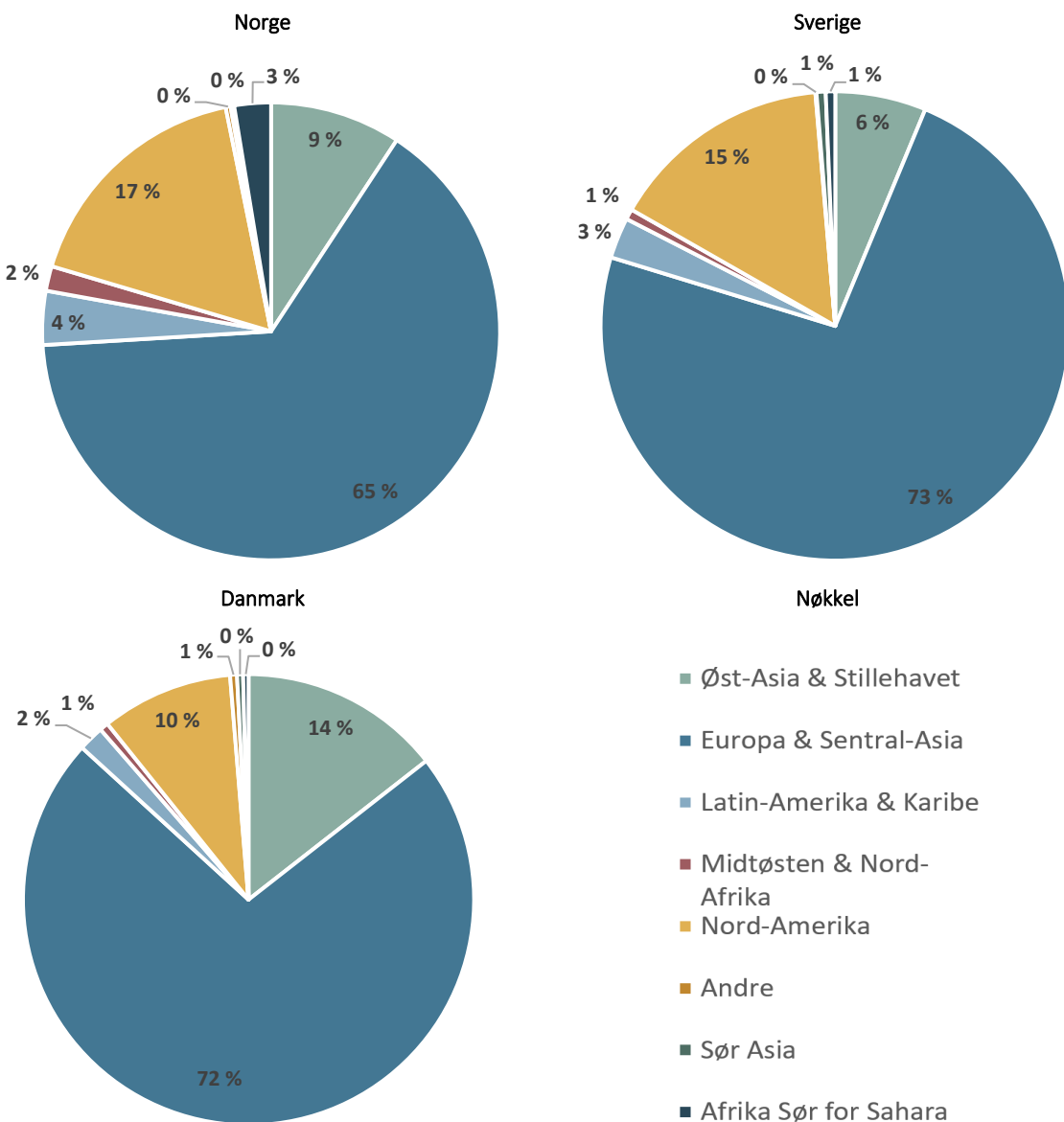

Kilde: OECD

GEOGRAFI

10. Norske direkteinvesteringer er konsentrert om noen få, moderne økonomier. Om lag annenhver krone nordmenn investerer i utlandet er investert i enten Nederland, USA eller Sverige. Dersom vi klassifiserer land basert på Verdensbankens regioner finner vi at om lag ni av ti norske kroner er investert i Europa, Nord-Amerika eller Øst-Asia i perioden 2013 til 2018, se figur 6. SSB gjennomførte en analyse i 2018 som viste en økende grad av konsentrasjon om noen få, moderne økonomier (SSB, Direkteinvesteringer konsentrert mot OECD-land, 2018) . Eksempelvis var tre av fire kroner som var investert i Asia i 2016 investert kun i ett land, Singapore, som fungerer som et finanssentrum for regionen.

Figur 6. Direkteinvesteringer i utlandet fordelt på region. Norge, Sverige og Danmark. Årlig gjennomsnitt 2013-2018, prosentvis fordeling

Kilde: OECD

NÆRINGER

11. Norge har størst investeringer i utvinningsindustrien, industri og feriehus, men finanstjenester og IKT har størst vekst. Den største næringen for norske direkteinvesteringer er utvinningsindustrien (gruvedrift, olje og gass), som utgjorde i gjennomsnitt en fjerdedel av de årlige direkteinvesteringene, se tabell 3. Industri og privat eiendom (feriehus) er også store næringer. Hvis vi justerer for at kronkursen har svekket seg i perioden, finner vi at utvinningsindustrien og industri har fått redusert verdi i perioden. Den fjerde og femte største næringen er finanstjenester og IKT, og disse har hatt størst vekst av de store næringene i perioden, på rundt 50 prosent fra 2013 til 2018 når vi har tatt hensyn til kronkursen.

Tabell 3. Næringer med høyest investeringer. 2013 og 2018

Bransje ⁷	Beløp i milliarder kroner		Endring 2013-2018	Justert for kronkurs 2013- 2018
	2013	2018		
1. Gruvedrift, olje og gass	348	424	+22 %	-12%
2. Industri	205	266	+30 %	-6%
3. Feriehus	131	200	+53 %	10%
4. Finansiering og forsikring	95	192	+102 %	46%
5. Informasjons- og kommunikasjonsteknologi	65	136	+109 %	51%

Kilde: SSB

⁷ De offisielle betegnelsene i SSBs næringsgruppering er A. Bergverksdrift og utvinning, C. Industri, L. Omsetning og drift av fast eiendom, K. Finansierings- og forsikringsvirksomhet og J. Informasjon og kommunikasjon, se (SSB, Klassifikasjoner og kodelister, 2009)

Referanser

- Equinor. (2020, Mars 20). *ESG Reporting Centre - Annual Report & Form 2019*. Hentet fra Equinor: <https://www.equinor.com/en/how-and-why/reporting.html#reports>
- Fjose, S., Mellbye, C., & Grünfeld, L. A. (2014). *Menon Business Economics*. Hentet fra Norske økonomiske: <https://www.menon.no/wp-content/uploads/03angola.pdf>
- IMF. (2019, Januar 23). *Vitor Gaspar ; David Amaglobeli ; Mercedes Garcia-Escribano ; Delphine Prady ; Mauricio Soto; Fiscal Policy and Development : Human, Social, and Physical Investments for the SDGs*. Hentet fra Staff Discussion Notes No. 19/03: <https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2019/01/18/Fiscal-Policy-and-Development-Human-Social-and-Physical-Investments-for-the-SDGs-46444>
- Moss, S. M., & Fjeldstad, E. (2019, August 31). *Ingen utvikling uten jobbskaping -- hvorfor vi trenger mer «næringsfremvikling» i Afrika*. Hentet fra Civita : https://www.civita.no/assets/2019/08/Notat_21_2019.pdf
- OECD. (2020, March 14). Hentet fra OECD Publications; OECD International Direct Investment Statistics: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/g2g9fb42-en.pdf?expires=1610463252&id=id&accname=ocid54026777&checksum=AF51C15837CA57601EB0509ABFDD833D>
- OECD. (2020, Mars 14). *OECD International Direct Investment Statistics 2019*. Hentet fra <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/g2g9fb42-en.pdf?expires=1610463726&id=id&accname=ocid54026777&checksum=DDABB7DBAE5EA23C9D45323C349EEE2D>
- OECD. (2021, Januar 12). *Global Outlook on Financing for Development*. Hentet fra Development Finance: <http://www.oecd.org/development/financing-sustainable-development/development-finance-topics/global-outlook-on-financing-for-development.htm>
- SSB. (2009, Januar). *Klassifikasjoner og kodelister*. Hentet fra Standard for næringsgruppering (SN): <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/6>
- SSB. (2018, Januar 24). *Direkteinvesteringer konsentrert mot OECD-land*. Hentet fra SSB Utenriksøkonomi: <https://www.ssb.no/utenriksokonomi/artikler-og-publikasjoner/direkteinvesteringer-konsentrert-mot-oecd-land>
- SSB. (2020, Mai 27). *Nicolay Frederik Svevnerud, USA investerer stort i Norge via andre land*. Hentet fra <https://www.ssb.no/utenriksokonomi/artikler-og-publikasjoner/usa-investerer-stort-i-norge-via-andre-land>
- UN. (2021, Januar 12). *United Nations Department of Economic and Social Affairs*. Hentet fra Sustainable Development Goals: <https://sdgs.un.org/goals>
- UNDESA. (2021, Januar 12). *United Nations Department for Economic & Social Affairs*. Hentet fra Financing for Sustainable Development: <https://www.un.org/development/desa/financing/about/what-financing-sustainable-development>

UNFCCC. (2021, January 12). *United Nations Climate Change* . Hentet fra The Paris Agreement : <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

Yara. (2015, September 15). *Yara News & Media* . Hentet fra Yara creates new opportunities for Tanzanian farmers: <https://www.yara.com/news-and-media/news/archive/2015/more-fertilizers-for-tanzanian-farmers/>

Vedlegg: Definisjoner

Utviklingsland kan defineres på mange ulike måter. I denne analysen har vi basert oss på Verdensbankens inndeling av land etter brutto nasjonalprodukt per innbygger, som gir oss 29 lavinntektsland, 50 lavere mellominntektsland, 56 høyere mellominntektsland og 83 høyyinntektsland.⁸ Vi har brukt begrepet «utviklingsland» som en fellesbetegnelse på lavinntektsland og lavere mellominntektsland og «fremvoksende markeder» om høyere mellominntektsland. Vi har gjort ett unntak fra dette – der vi i analysen ser på direkteinvesteringer i enkeltland har vi valgt å også inkludere de to høyere mellominntektslandene Indonesia og Colombia i gruppen av utviklingsland, fordi Norge har valgt ut disse to som partnerland i utviklingspolitikken. Dette er presisert i teksten.

DEFINISJONER FRA SSB⁹

Direkteinvestering er en investering over landegrensener der investor har til hensikt å etablere en varig økonomisk forbindelse og utøve effektiv innflytelse på virksomheten i et investeringsobjekt. Denne definisjonen følger internasjonale retningslinjer på området. Med bakgrunn i at datafangsten bygger på regnskapsinformasjon brukes 20 prosent eierandel som grense for å skille mellom direkteinvestering og porteføljeinvestering (internasjonale statistikk anbefalinger tilsier 10 prosent grense). En direkteinvestering omfatter investors andel av innskutt og opptjent egenkapital i investeringsobjektet samt investors gjelds- og fordringsforhold med investeringsobjektet. Også andre gjelds- og fordringsforhold mellom foretak i samme konsern er inkludert i en direkteinvestering, f. eks. lån mellom norske og utenlandske søsterforetak. Direkteinvesteringsstatistikken er beregnet etter retningsprinsippet og det utvidede retningsprinsippet.

Ultimate eierland er det landet hvor den økonomiske enheten som kontrollerer den største direkteinvestoren til en norsk enhet er registrert.

Retningsprinsippet innebærer at man følger retningen på investeringen fra investor til investeringsobjekt (eierforholdet) og at investeringer mellom disse to nettoføres. Det betyr at en inngående direkteinvestering omfatter utenlandsk investors investering i norsk investeringsobjekt, fratrukket investeringsobjektets investering i den utenlandske investoren.

Utvidet retningsprinsipp relaterer seg til behandlingen av investeringer mellom søsterforetak. Prinsippet er kun delvis innført i direkteinvesteringsstatistikken, dvs. vi har delvis dekket investeringer mellom søsterforetak i form av lån.

Fordrings- og gjeldsprinsippet omfatter alle finansielle fordringer og gjeld til utlendinger og følger et normalt balanseoppsett. Dvs. retningen på investeringen har ingen betydning for hvilken side av balansen den finansielle beholdningen eller transaksjonen skal føres.

⁸ <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>

⁹ <https://www.ssb.no/utenriksokonomi/statistikker/di>

Vedlegg: Metodebeskrivelse

DATAUTVALG OG AVGRENSNINGER

Analysen begrenser seg til perioden 2013 til 2018. Forfatterne ønsket å analysere data for norske direkteinvesteringer i utlandet fra 2010 og frem til i dag. Basert på hvilke data som var tilgjengelige ble tidsperioden avgrenset til 2013 til 2018. OECDs rammeverk for statistikk på direkteinvesteringer ble implementert i 2010, men SSB har kun publisert data basert på det nye rammeverket fra 2013. 2018 er det siste året SSB har rapportert norske data, og 2019-tallene fra OECD er ikke endelige per 4. januar 2020. Det er viktig å merke seg at analysen derfor ikke fanger opp effekten av koronapandemien på direkteinvesteringer, og denne effekten kan ha vært betydelig. Verdensbanken har gjennomført en statistisk analyse som estimerte at direkteinvesteringene globalt ville falle med 35% i 2020 på grunn av pandemien.

Analysen er basert på data for beholdningen (stocks) av direkteinvesteringer, ikke transaksjoner (flows). Forfatterne ønsket å både analysere beholdningen og transaksjoner forbundet med norske direkteinvesteringer i utlandet. SSB publiserer imidlertid kun transaksjonsdata på et aggregert nivå som en del av utenriksregnskapet hvert kvartal. Transaksjonsdataene er ikke brutt ned på land eller næring og er derfor ikke egnet for denne analysen. Analysen er derfor i sin helhet avgrenset til beholdningsdata. Utfordringen med beholdningsdata er at det blir vanskelig å sammenlikne dem med andre pengestrømmer som er transaksjonsbasert, slik som bistandsmidler, og det må derfor gjøres med forsiktighet.

Analysen søker å si noe overordnet om norske direkteinvesteringer i utviklingsland. Basert på de tilgjengelige dataene har forfatterne fokusert på de dataene som på en enkel måte gir et riktigst mulig bilde av omfang og innretning på norske direkteinvesteringer i utviklingsland. Det innebærer at vi har brukt *retningsprinsippet* og ikke *fordrings- og gjeldsprinsippet* (se vedlegg med definisjoner) fordi vi er opptatt av pengestrømmene fra Norge til utviklingsland. Det er også dette prinsippet SSB bruker i sin rapportering av statistikken. Vi har valgt å bruke den totale verdien av eiendeler og lån («total positions»), men alle deler av beholdningen er tilgjengelig i datafilen som ligger til grunn for analysen, se under for lenke.

PROSESS

KPMG har utarbeidet grunnlaget for analysen. KPMG har på oppdrag fra Norad hentet kildedata fra Statistisk Sentralbyrå, OECD og det internasjonale pengefondet (IMF). KPMG har sammenstilt og systematisert dataene i en datarapport med et tilhørende metodenotat som finnes [her](#).

Alle beregningene som understøtter analysen er samlet i en datafil. Alle beregninger gjort av Norad er samlet i dokumentet «Datafil – analyse av investeringer», som er tilgjengelig [her](#). De konsoliderte dataene fra KPMG som har vært grunnlaget for analysen finnes i fanene merket «Data fra KPMG». Beregningene Norad har gjort finnes i fanene merket «Norads data til analyse». Norad har laget pivot-tabeller basert på KPMGs sammenstilling av dataene, og hvilke data som er brukt hvor i analysen er merket med kommentarer i datafilen. Grunnlaget for kategoriseringer er utarbeidet av KPMG og merket «Mapping keys».

Norad har fått innspill fra fagpersoner utenfor Norad, men Norad står selv ansvarlig for alle analyser og konklusjoner. I arbeidet har Norad diskutert med og fått innspill fra fagpersoner i SSB, NHO, Finans Norge, NABA og Telenor. Alle analyser og konklusjoner står for Norads egen regning.

USIKKERHET

Dataene fra SSB kan være unøyaktige eller ufullstendige. SSB beskriver prosessen for å utarbeide statistikken [her](#). SSB peker på ulike feilkilder, slik som at «oppgavegiverne kan fylle ut skjemaene feil, og SSBs behandling av dataene i forbindelse med innregistrering kan forårsake feil». SSB skriver imidlertid at «Den totale populasjonen (alle foretak med fordringer eller gjeld overfor utlandet) er ukjent, men vi er trygge på at de viktigste aktørene er med».

Norge bruker en annen avgrensning av direkteinvesteringer enn Sverige og Danmark. Den internasjonale standarden for statistikk på direkteinvesteringer i utlandet angir 10% eierskap som terskelen for hva som er en porteføljeinvestering (opp til 10 prosent eierskap) og hva som er en direkteinvestering (fra 10 prosent og opp). Sverige og Danmark følger denne standarden, mens Norge bruker 20 prosent eierskap som terskel for direkteinvesteringer.

Dataene fra SSB er aggregert på land eller bransje, ikke begge deler. På grunn av konfidensialitetshensyn har ikke SSB offentliggjort enkelttransaksjoner eller grupper av transaksjoner der det er tre eller færre transaksjoner. Dataene er brutt ned på bransje og de er brutt ned på land, men de er derfor ikke brutt ned på begge deler. Vi kan altså se at utvinningsindustrien er den største næringen og at Sverige er det største mottakerlandet for norske investeringer, men vi vet ikke hvor store investeringer som gjøres i utvinningsindustrien i Sverige.

Dataene viser ikke hele investeringskjeden dersom det benyttes gjennomstrømmingsland. Dataene viser kun investeringer fra Norge til et annet land. Dersom dette landet ikke er det ultimate mottakerlandet for investeringen, men kun et *gjennomstrømmingsland* (se vedlegg med definisjoner) vil dataene gi et feil bilde. Et eksempel på feilkildene knyttet til gjennomstrømmingsland er en analyse SSB har gjort av ultimate eierland for direkteinvesteringer *til Norge*, og det viste at investeringer fra USA var mer enn dobbelt så store og at nesten 12 prosent av direkteinvesteringene i Norge var ultimate eid fra Norge, men gjort gjennom et annet land (SSB, Nicolay Frederik Sjevnerud, USA investerer stort i Norge via andre land, 2020) . Det er ikke gjort tilsvarende analyser av direkteinvesteringer fra Norge, men vi kan anta at en slik analyse ville påvirket dataene. Det er ikke sikkert geografisk fordeling mellom regioner ville blitt betydelig påvirket, fordi det er vanlig å bruke regionale finanssentre når man investerer, eksempelvis Mauritius for Afrika og Singapore og Hong Kong for Øst-Asia. Det er nok en større feilkilde for fordeling mellom ulike landgrupper basert på inntektsnivå, fordi det er vanlig å bruke gjennomstrømmingsland når det ultimate mottakerlandet har svakt styresett, og gjennomstrømmingslandene er høyinntektsland eller høyere mellominntektsland. Dataene viser derfor antakelig en underrapportering av investeringer i utviklingsland, og konklusjonene må behandles med varsomhet.